

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність теми цього дослідження визначається існуючими суперечностями в галузі підготовки майбутніх перекладачів, що стосуються стану готовності перекладачів до професійної діяльності та вимог, які ставляться перед вищою освітою щодо підготовки кваліфікованих фахівців.

Мета дослідження полягає в аналізі науково-педагогічної літератури, визначенні компонентів та ознак готовності до професійної діяльності перекладачів.

У професійно-педагогічній підготовці важливе місце займає питання готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності.

Готовність до різних видів діяльності розглядається як передумова самої діяльності. Готовність до того чи іншого виду діяльності - це цілеспрямоване вираження особистості, що включає її переконання, погляди, відношення, мотиви, почуття, вольові та інтелектуальні якості, знання, навички, уміння, установки [6].

За баченням Г. В. Троцько [11], готовність забезпечується такими напрямками підготовки:

- пізнавальний (розуміння мети, завдань);
- емоційний (почуття професійної честі, відповідальності, впевненості в успіху);
- мотиваційний (бажання виявити свої здібності, досягнути успіху);
- вольовий (подолання труднощів).

Розглядаючи готовність саме до професійної діяльності, ми визначились із трактуванням цього терміну в науковій літературі.

Професійна готовність - це інтегративна характеристика особистості, яка є сукупністю професійних якостей, необхідних для самостійної професійної діяльності. Це показник професійної компетентності та надійності. На думку В. Ш. Масленнікової, ті дослідники, які обмежуються при визначенні професійної готовності характеристикою психологічного стану особистості або сукупністю окремих якостей чи властивостей, не мають рації [7]. Ми приєднуємося до думки дослідниці, адже професійна готовність визначається і як риса особистості, і як регулятор професійної поведінки, і як умова результативної діяльності. Готовність до професійної діяльності передбачає [11]:

- усвідомлення значення фахової підготовки;
- адекватні вимогам професійної діяльності риси характеру і здібності;
- необхідні знання і вміння. .

Передумовою професійної діяльності є готовність студентів до її здійснення, оскільки вона допомагає спеціалісту успішно виконувати свої обов'язки, правильно використовувати свої знання, практичний досвід [11].

Науковці виділяють психологічні основи професійної готовності: це внутрішнє налаштування на певний вид діяльності, що вимагає професійних знань, умінь, навичок; усвідомлення своєї відповідальності; бажання досягти успіху [11].

Професійна готовність формується протягом усього періоду навчання людини і містить компоненти, які відповідають внутрішньому світу особистості: мотиваційний, морально-орієнтаційний, пізнавально-операційний, емоційно-вольовий, психофізичний, аналітичний [7].

Мотиваційний компонент включає професійні установки, інтереси, прагнення займатись обраною справою, професійну спрямованість навчання.

Морально-орієнтаційний компонент - це сукупність морально-професійної етики, професійних поглядів, переконань, принципів, готовність діяти за цими принципами.

Пізнавально-операційний компонент - це увага, уявлення, сприйняття, дії, операції, прийоми, необхідні для майбутнього професіонала.

Емоційно-вольовий компонент базується на почуттях, емоційному тонусі, цілеспрямованості, само-володінні, наполегливості, рішучості.

Психофізичний компонент у своїй основі передбачає здібності, упевненість у своїх силах, прагнення доводити справу до логічного закінчення, здатність доволіно керувати своєю поведінкою, активність і саморегуляцію, динамічність.

Аналітичний компонент передбачає здатність аналітично мислити, характеризує самооцінку власної професійної готовності до майбутньої діяльності.

Аналіз вищезазначених компонентів дозволив зробити висновки, які співпадають з думкою М. І. Дьяченко [2]: для професійної підготовки перекладачів-референтів важливе значення мають такі компоненти:

мотиваційний - визначає відношення студента до предмета, стійкість навчально-професійних мотивів;

орієнтаційний - передбачає знання та уявлення про особливості майбутньої діяльності;

операційний - набуття необхідних умінь і навичок майбутньої діяльності;

вольовий - передбачає розвиток уміння керувати собою, долати труднощі;

оціночний - спрямований на самооцінку своєї підготовленості до майбутньої професійної діяльності;

психофізичний - передбачає комплекс якостей, які створюють природні здібності: гарна пам'ять, мовленнєва реактивність, контактність, підвищена психічна стійкість у стресових ситуаціях;

аналітичний - уміння аналізувати процеси та явища, співвідносити їх із реальною дійсністю, знаходити оптимальні рішення у різних перекладацьких ситуаціях.

Вивчаючи ці компоненти, ми вважали, що, орієнтуючись на них, ми досягнемо бажаних рівнів готовності студентів до майбутньої діяльності.

Готовність студента до практичної діяльності з педагогічної точки зору досліджувалась Л. С. Колесник [4], П. І. Підкасистим [9], І. Т. Федоренком [12].

Ефективному застосуванню знань у конкретних умовах роботи сприяє єдність їх практичного і теоретичного боків. Цій проблемі були присвячені праці Ю. К. Чабанського, А. О. Вербицького, Б. С. Гершунського, Л. Я. Зоріної, А. М. Матюшкіна, С. Л. Рубінш-тейна, Т. І. Шамової. Їх праці мають значення для вивчення предмета нашого дослідження.

Використовуючи праці І. А. Редковця [10], ми виділили такі ознаки готовності:

усвідомлення необхідності професійних знань, наявність внутрішніх спонук до самостійної пізнавальної діяльності, активність у навчальній роботі, прагнення до творчого використання знань (мотиваційний компонент);

цілеспрямованість, систематичність у підготовці до майбутньої діяльності (особистісно-вольовий компонент);

володіння системою умінь для самоосвіти (пізнавальний компонент);

володіння системою умінь перекладацької діяльності (організаційний компонент).

Із поняттям професійної готовності нерозривно пов'язане поняття професійної компетенції, адже власне формування компетенції у певній галузі є передумовою готовності до професійної діяльності.

Згідно зі "Словником іншомовних слів", компетенція - це коло питань, у яких дана особа має знання, досвід [8, с. 54].

Оскільки перекладацька діяльність передбачає вироблення цілого ряду вмінь і навичок, то, на нашу думку, для майбутніх перекладачів-референтів доцільним є формування лінгвістичної, комунікативної та власне перекладацької компетенцій.

Проаналізувавши цілий ряд праць як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, робимо висновок, що ці терміни окреслюють різні поняття. Так, наприклад, Д. Хаме [8, с. 54] вважає комунікативною компетенцією "...знання соціальних умов вживання лексичних і граматичних форм".

І. А. Зімня вважає, що комунікативна компетенція - це "сформована здатність людини виступати у ролі суб'єкта комунікативної діяльності спілкування" [3, с. 29].

М. М. Вятютнев під комунікативною компетенцією розуміє здатність вибирати й реалізовувати програми мовленнєвої поведінки залежно від здатності людини орієнтуватися в умовах спілкування; уміння класифікувати ситуації залежно від теми, завдань, комунікативних настанов, які з'являються в учасників мовленнєвої ситуації до розмови, а також до розмови у процесі адаптації [1].

За словами М. Пігур, комунікативна компетенція - "це знання, уміння, навички, необхідні для розуміння чужих і породження власних висловлювань, які були б адекватними меті, ситуації спілкування" [8, с. 54].

Мовна та лінгвістична компетенції не є синонімами у повному розумінні, бо перше з названих понять є ширшим, ніж друге. "Лінгвістична

компетенція включає в себе основи науки про мову, про її розвиток, методи лінгвістичного аналізу, а також знання про учених-лінгвістів, які займаються дослідженням мови. Таке розуміння лінгвістичної компетенції передбачає системне наукове вивчення мови, яке реалізується через її міжрівневі зв'язки в динаміці" [8, с. 55].

Під перекладацькою компетенцією (див. табл.) розуміють сукупність знань, умінь і навичок, які дозволяють перекладачу успішно вирішувати свої професійні завдання. Цю сукупність поділяють на дві частини, кожна з яких розподіляється ще на дві [5, с. 5].

Таблиця

Перекладацька компетенція

Базова частина		Прагматична частина	
концептуальна складова	технологічна складова	специфічна складова	спеціальна складова

Базова частина поєднує в собі ті елементи перекладацької компетенції, які постійно задіяні у перекладацькій діяльності, незалежно від виду перекладу, текстового жанру.

Прагматична частина включає знання, уміння та навички, необхідні перекладачу в тих чи інших видах перекладу, при перекладі текстів різних жанрів.

Концептуальна складова - це сукупність знань та уявлень про сутність перекладу, його специфіку, загальну мету, завдання, які вирішує перекладач.

Технологічна складова являє собою сукупність перекладацьких прийомів, засобів, які допомагають перекладачу подолати типові перекладацькі труднощі, вирішити різні завдання.

Специфічна складова передбачає володіння певними видами перекладу, а спеціальна визначає жанрові можливості перекладача [5].

Не існує перекладачів, у яких були б рівномірно розвинуті всі складові перекладацької компетенції. Це пояснюється не тільки відмінностями у їх природних здібностях, але і професійною спеціалізацією. Щодо спеціалізації, то, як ми з'ясували за допомогою констатуючого експерименту, найчастіше перекладачам доводиться працювати із текстами різних жанрів офіційно-ділового стилю мовлення.

Такі результати аналізу науково-педагогічної літератури сприяли окресленню завдань подальших досліджень. У подальшому необхідно з'ясувати реальний стан готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності.

Список використаної літератури

1. Вятютнев М. Н. Методические основы теории школьного учебника русского языка как иностранного: Автореф. дис. . д-ра пед.наук.-М., 1983.-47с.

2. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Психологические проблемы готовности к деятельности. - Минск: Изд-во Белорусского ун-та, 1976. -176 с.

3. Зимняя И. А. Педагогическая психология: Учебное пособие. - Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. - 480 с.

4. Колесник Л. С. Развитие потребности в самообразовании у старших школьников: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13 00.01.- Красноярск, 1968.-22с.

5. Латышев Л. К. Перевод: проблемы теории, практики и методики преподавания. - М.: Просвещение, 1988. -160 с.

6. Максименко С. Д., Пелех О. М. Фахівця потрібно моделювати //Рідна школа. -1994. - № 3-4. - С. 68-72.

7. Масленникова В. Ш. Теоретические аспекты подготовки социального педагога в системе среднего специального образования. - Казань: Лаборатория оперативной полиграфии КГУ, 1995.-93 с.

8. Пігур М. Лінгвістична і методична компетенції як структурні компоненти професіограми майбутніх учителів-словесників / Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. - Тернопіль. -2004. -№1 -С. 52-56.

9. Пидкасистый П. И. Самостоятельная деятельность учащихся. Дидактический анализ процесса воспроизведения и творчества. - М.: Педагогика, 1972 - 184 с.

10. Редковец И. А. Диагностика уровня развития у учащихся психологической готовности к самообразованию. -Волгоград: Волгоградский пединститут, 1975.-С. 179-191.

11. Троцко Г. В. Теоретичні та методичні основи підготовки студентів до виховної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах: Автореф. дис докт. пед. н.: 13.00.01, 13.00 04.-К.: Інститут ПППО, 1997.-54 с.

Федоренко И. Т. Подготовка учащихся к восприятию новых знаний // Народное образование. -1972. - № 11. - С. 42-43.